

Voordracht Noortje Garvelink, leerling van het VCL, bij het Indisch Monument in Den Haag op 15 augustus 2025

Nationale Herdenking
15 augustus 1945

Zestien jaar geleden woonde ik met mijn ouders en drie zusjes in Singapore. Mijn opa en oma kwamen altijd graag op bezoek, vooral mijn oma vond het daar fijn. Het voelde heel vertrouwd; de klamme tropische warmte, de geuren, het eten en de prachtige bomen en planten bij ons in de tuin en in de Botanic Gardens. Zoals ze zelf zei: "Het Azië dat ik nog ken uit mijn jeugd, maar dan zonder de nare herinneringen."

Op een dag bezochten wij fort Siloso op een eilandje voor de kust. Het fort ligt in de jungle uitkijkend over zee en werd gebruikt voor de verdediging van Singapore in de Tweede Wereldoorlog. Er staan poppen in Japanse en Engelse uniformen opgesteld. Opeens werd mijn oma emotioneel – ze zag in mij en mijn zusjes naast die Japanse poppen, zichzelf en haar zusjes in het Jappenkamp terug.

89 jaar geleden werd mijn oma geboren in Buitenzorg, op Java. Haar vader, mijn overgrootvader, werkte daar voor het binnenlands bestuur. Ze hadden een heerlijk onbezorgd leven en woonden in een prettig huis omringd door een tuin met mangobomen waar vaak aapjes kwamen. Ook hadden ze een kat, Vlekje.

In de zomer van 1941 veranderde de sfeer op Java met de dreiging van oorlog. Mensen luisterden veel naar de radio en in de tuin werd een schuilkelder gebouwd. Toen de oorlog uitbrak, werd mijn overgrootvader opgeroepen als soldaat. Zijn hoogzwangere vrouw bleef achter met hun vier jonge dochters, waaronder mijn oma.

Na de capitulatie verhuisden ze gedwongen met hun inmiddels geboren broertje Jan naar **Kamp Tjideng**. Daar heerste enorme honger. Vrouwen die betrappt werden met stiekem eten verkrijgen van buiten het kamp, werden afgeranseld en vernederd. Ook kreeg het hele kamp dan straf: een paar dagen geen eten. Sommigen overleefden dit niet.

Mijn oma vertelde ook, hoe Vlekje een keer een stukje spek vol maden had meegebracht – mijn overgrootmoeder spoelde het spek onder de regenafvoer af en wat waren ze er blij mee! Het is bij die ene keer gebleven; Vlekje is kort daarna spoorloos verdwenen. Waarschijnlijk op haar beurt opgegeten.

Mijn overgrootmoeder probeerde de moed erin te houden en haar kinderen een zo normaal mogelijke jeugd te bezorgen.

Zo gaf ze stiekem les. Oma herinnert zich nog goed het roze rapportje dat haar moeder haar gaf. Vooral de 9 voor lezen staat haar nog bij, daar was ze heel trots op.

Ook had haar moeder een speciale verrassing voor haar 9e verjaardag. Ze had van opgespaarde stukjes brood een heerlijke 'Tijdengtaart' gemaakt die na dagen zonder eten heerlijk smaakte.

Ondanks haar pogingen alles zo normaal mogelijk te houden was er een groot gemis aan vader. Dit komt duidelijk naar voren in een Sinterklaasgedicht dat mijn overgrootmoeder heeft geschreven dat eindigt met:

'denken jullie nog weleens aan pappie die daar maar alleen in zijn kamp zit?'

Door de censuur was contact met mijn overgrootvader moeilijk. Heel lang wisten ze niet zeker of hun brieven hem bereikt hadden en of hij wel wist dat zijn zoon Jan geboren was. Daarom was het heel bijzonder toen ze zijn laatste brief ontvingen, ondertekend met Jan de Oude. "De Oude", waaruit bleek dat hij inderdaad begrepen had dat zijn zoon geboren was.

Hij zou hem nooit ontmoeten.

In mei '44 werd mijn overgrootvader met tweeduizend andere krijgsgevangenen naar Padang verscheept om aan de Pakanbaroe-spoorweg te werken. Ondervoed en uitgeput door het zware werk, werden ze mishandeld en vernederd door de Japanners die hun frustratie steeds meer op de weerloze gevangenen afreageerden.

Mijn overgrootvader overleed op 9 augustus 1944. Zijn gezin hoorde dit pas een jaar later.

Hij ligt nu begraven op ereveld Leuwigajah bij Bandung op Java.

Na de oorlog ging mijn oma met de boot terug naar Nederland. Ze deed eindexamen op het VCL, de school een paar honderd meter achter dit monument, dezelfde school waar ik volgend jaar eindexamen doe.

Ik ben dankbaar dat mijn oma hier vanavond aanwezig kan zijn en dat ik haar verhaal mag vertellen. Doordat zij haar herinneringen aan die onwerkelijke periode in Indie heeft opgeschreven, kunnen mijn generatie en ik ons beter voorstellen wat zich daar tijdens de oorlog heeft afgespeeld.

Zo kunnen wij ons altijd blijven realiseren hoe belangrijk het is om herhaling te voorkomen.